

TRATATUL PSEUDO–DAMASKENOS ÎN MANUSCRISE DIN ROMÂNIA

OZANA ALEXANDRESCU

În România, în fondul de 250 de manuscrise încadrate până la începutul secolului al XIX-lea, există 50 care conțin o secțiune de gramatică a muzicii bizantine. Dimensiunile și structura propediei determină o departajare pe trei tipuri. Desigur că nu există propedii identice, ca în orice manuscris, copistul optând pentru o selecție a informației și o ordonare, de multe ori, personală a materialului. Cea mai redusă formă de propedie o reprezintă poemul pedagogic al lui Ioan Koukouzeles denumit *Marele ison (Ison, oligon)*, notat în câteva manuscrise. Tipul I de gramatică, cel simplu, se găsește în deschiderea manuscriselor din categoria Antologhionului în volumele din secolul al XVI-lea și din primele decenii ale secolului al XVII-lea. Ulterior, tipul I de propedie va fi plasat la începutul colecțiilor Anastasimatar. Tipul II de gramatică este cel amplu, cu numeroase piese de exemplificare, atașat unui Antologhion alcătuit, cel mai frecvent, în secolul al XVIII-lea.

Al treilea tip de gramatică l-am considerat ca fiind cel teoretic propriu-zis, deoarece este vorba de tratate teoretice fără exemplificări muzicale, sau cu pasaje reduse în notație neumatică. În fondurile românești există două manuscrise care conțin gramatici de tipul III și unul reprezentând o versiune combinată, singulară; acesta este Ms. III-88 din fondul BCU Iași alcătuit în 1710 și prezintă o dispunere diferită, în cadrul unei gramatici simple, de tipul I, fiind inserată o secțiune teoretică extinsă în care se tratează despre ehuri mediane, ftorale și relația dintre ehuri. Cele două volume din fondul Bibliotecii Academiei Române (BAR) București sunt Ms. gr. 147 și Ms. gr. 923. În Ms. gr. 923 sunt cuprinse mai multe tratate teoretice, dintre care două aparțin autorului Kyrillos Marmarinos, unul de muzică bizantină și un altul de muzică orientală¹. Un alt tratat de muzică bizantină din Ms. gr. 923 se regăsește în Ms. gr. 147. Tratatul ce a servit ca model în cele două volume din fondul BAR este cel cunoscut în literatura de specialitate sub denumirea de Pseudo-Damaskenos și a fost publicat prima dată în anul 1938 de Lorenzo Tardo în studiul *L'antica melurgia bizantina* după manuscrisul din secolul al XVII-lea, 1656 de la Marea Lavră – Athos². Tardo propune ca perioadă a alcătuirii tratatului anonim a doua jumătate a secolului al XV-lea sau începutul secolului al XVI-lea. Lucrarea a circulat în forma compusă din mai multe fragmente, posibil de autori diferiți. Ambele manuscrise din fondul BAR datează din secolul al XVIII-lea; Ms. gr. 147 este alcătuit de ierodiaconul Melhisedek de la Mănăstirea Pantokrator de la Muntele Athos în anul 1729, dar în ceea ce privește secțiunea teoretică nu avem certitudinea asupra copistului și a datei, deoarece între colofonul de la f. 252^v până la începutul tratatului de la f. 267, se intercalează încă două scrisuri. Având în vedere suprapunerea parțială a textului în cele două volume, am întreprins o cercetare comparată, demers pe baza căruia am elucidat unele aspecte în legătură cu acest tratat. Fragmentul din Ms. gr. 923 a fost publicat în SCIA TMC, 43, 1996, în transcriere și traducere în limba română, cu titlul *Erminia lui Plousiadinos*. În studiul introductiv, muzicologul Titus Moisescu afirmă că acest tip de gramatică, atribuit în Ms. gr. 923 autorului Plousiadinos, este unicat în fondurile românești, afirmație ce se dovedește a fi eronată. Textul, identic pentru câteva secțiuni în Ms. gr. 923 și Ms. gr. 147, începe cu secțiunea Anonim A din tratatul Pseudo-Damaskenos³. În lipsa unei cercetări aprofundate, poate fi derutantă atât atribuirea, cât și o lipsă de text la începutul fragmentului, probabil o copie de la începutul unei file, din mijlocul unui cuvânt, lacună

¹ Ozana Alexandrescu, *Un tratat de muzică orientală din secolul al XVIII-lea* în „Acta Musicae Byzantine”, Iași, vol. V, 2003, p. 90.

² Lorenzo Tardo, *L'antica melurgia bizantina nell'interpretazione della Scuola Monastica di Grottaferrata*, Grottaferrata, 1938, p. 206–230 (Parte seconda: Testi teoretici di melurgia bizantina).

³ Gerda Wolfram și Christian Hannick, *Die Erotapokriseis des Pseudo-Johannes Damaskenos zum Kirchengesang* [Corpus Scriptorum De Re Musica, Band V], Verlag des Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1997.

observată din inadvertența sensului. În Ms. gr. 923, la f. 42, textul începe secționându-se cuvântul **ΜΕΤΑΦΟΡΑ**.⁴ Aflat în Ms. gr. 147 la f. 267. Textul lipsă din Ms. gr. 923 este următorul:

Ale prea sfântului părinte al nostru Ioan Damaskenos, întrebări și răspunsuri în legătură cu arta papadikiei, despre semne și tonuri și sunete și spirite și kratime și paralaghie și toate câte se cuprind în meșteșugul papadikiei.

Eu, o, copii foarte dragi mie, am început această lucrare dorind să scriu cele pe care Dumnezeu, dătătorul tuturor bunurilor, le oferă prin inspirație și mijlocirea preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Și aceasta nu este o dovadă de curaj a purității mele, deoarece sunt cu totul supus greșelilor și pătat de impietăți; ci încrezător în nemăsurata Lui bunăvoință care înțelepțește pe cei orbi și veghează asupra rătăciților și care prin deschiderea gurii le dă cuvânt celor care se roagă Lui din toată inima. Încep, aruncându-mă pe mine însumi în marea cea nesfârșită a înțelepciunii Lui binevoitoare, ca să-mi conducă mie, celui mai umil și prea neînsemnat, cuvântul cu suflarea spiritului Lui prea sfânt, ca să vă explic și să vă învăț acest meșteșug al ritmului. Și ce altceva să mai spun? Drept este, o, ascultătorule, să aleg dintre toate și să le scriu pe cele mai folositoare. Și să nu-mi spui cine a făcut acest meșteșug al ritmului și de când a început; căci s-a născut din vremuri îndepărtate și a fost stabilit de legi vechi, după cum ne-a arătat cuvântul de demult. Drept este să consemnezi în scris numai acelea pe care le aprobă toți și în zadar vă îndreptați atenția către cele spuse de cei care falsifică adevărul. Așadar, noi trebuie să începem cu lucrurile fundamentale; și ascultă: Ce este spirit?

Spirit este înger, este vânt; este și diavolul care a căzut din tagma îngerilor; și tot ce nu se poate vedea este spirit. Spirit este și sufletul, după cum zice și profetul: „și Dumnezeu a suflat asupra omului și a făcut acestuia suflet viu”. Și iată patru spirite; prin transpunerea acestora patru și în meșteșugul muzicii spunem patru spirite.

Identitatea textului în ambele volume demonstrează existența unei surse comune; finalul secțiunii Anonim A prezintă însă o diferență, o înșiruire de semne diastematice și chironomice, fără desenul în neume, care se găsește doar în Ms. gr. 147. Următorul fragment – Anonim B – este de asemenea identic în ambele volume (Ms. gr. 147, f. 47 = Ms. gr. 923, f. 279) cu excepția unui spațiu rămas nescris în Ms. gr. 147. Al treilea segment – Anonim C – intitulat „Diviziunea muzicii” (Ms. gr. 923, f. 49; în Ms. gr. 147 începutul acestui segment se plasează în spațiul nescris) este copiat diferit în cele două manuscrise: după un fragment identic, varianta Ms. gr. 147 și cea editată de Tardo se întrerupe, în timp ce textul din Ms. gr. 923 continuă identic cu cel din tratatul Pseudo-Damaskenos publicat de Hannick. O deosebire în plus este ordonarea aleatorie a textului din Ms. gr. 923 prin introducerea unor subtitluri: „Despre ton”, „Despre spirite” și „Despre kentimă”. În secțiunile Anonim D și Anonim E, între Ms. gr. 923 și ediția Pseudo-Damaskenos există unele inadvertențe și lacune, posibil erori de copiere. Identitatea textului între manuscrise continuă în segmentul Anonim F, intitulat în ediția Pseudo-Damaskenos „Altă metodă a diplofoniei”, în ediția Tardo și Ms. gr. 147 (f. 288) „Începutul diplofoniei, altă metodă” și în Ms. gr. 923 (f. 53) „Erminia paralaghiei a lui Ioan Koukouzeles, a roții; începutul diplofoniei”. Din punctul în care textul Anonim F se întrerupe în Ms. gr. 147, în Ms. gr. 923 se inserează o propedie de tipul I, redusă la prezentarea semnelor și a ehurilor. În acest volum, la f. 55 se continuă cu o secțiune intitulată „Altă paralaghie care se numește erminia artei (a meșteșugului)”; această amplă secțiune nu există nici în Ms. gr. 147 nici în cele două tratate publicate. Ultimul fragment în cele trei surse – ediția Tardo, Ms. gr. 147 și ediția Pseudo-Damaskenos – are aproximativ același conținut în care se prezintă modalitatea de stabilire a relației dintre ehuri și se încheie cu o concluzie în care se prezintă o comparație între fabricarea tuburilor din diferite metale și schema ehurilor bizantine. Un element care poate ridica un semn de întrebare este o indicație singulară, aflată în Ms. gr. 147 (f. 289^v) unde acest ultim fragment este atribuit autorului Ioan Glykys. În Ms. gr. 147 se introduce cu titlul „A protopsaltului Ioan Glykys”, următoarea secțiune pe care o prezentăm integral⁴:

„Vezi, o, prietene, că există patru ehuri principale (autentice) care au patru plagale; adică primul pe primul plagal, al doilea pe al doilea plagal, al treilea pe varys și al patrulea pe al patrulea plagal. Fiecare dintre acestea are două ehuri mediane, unul autentic și celălalt plagal. Fără melodie, numărând corect, găsești în felul următor: dacă de la ehurile autentice vrei să găsești medianul autentic, urci două trepte și îl găsești; dacă de la autentic cauți ehul median plagal, cobori două trepte și îl găsești pe acesta în acest fel. Fie deci, să zicem în locul ehului unu, monadă, în loc de al doilea eh să zicem diadă, în loc de al treilea eh, triadă și în loc de al patrulea eh, tetradă. Și dacă cauți ehul, care este printre ehurile autentice medianul acestuia? Plasez așadar diada la monadă și-l fac pe al treilea eh; oare este al treilea eh medianul acestuia?”

⁴ În traducerea noastră. A se vedea fotocopiile după textul original (figurile 1–4).

Caut de asemenea printre cele plagale, care este medianul acestuia? Și deoarece toate treptele (sunetele) ascendente sunt patru și cele descendente de asemenea patru și de la acestea se ajunge la plagale; să știi că cele patru trepte ascendente sunt cele patru autentice și cele descendente, cele patru plagale.

(f. 290) Ia deci de la monadă diada și dacă nu este posibil, adaugă la aceasta încă patru trepte și formează împreună cinci. Dacă scoți de la cinci diada, rămâne trei și este primul median între plagale; al treilea dintre plagale este al treilea între plagalele primului. Cercetez apoi pe cel de al treilea; care este medianul autentic al acestuia printre cele autentice? Și ca să ai o experiență mai vastă în legătură cu aceasta, așa cum am procedat mai sus, adaugă diada la al treilea și faci cinci. Scot de la cinci pe al patrulea deoarece depășește pe cel de al patrulea și a rămas monada care a fost plasată în locul primului eh; așadar primul eh este medianul celui de al treilea printre cele autentice. De asemenea, între cele plagale, iau de la diadă și rămâne monada. Caut care este primul între plagale și găsesc pe plagalul primului (1 pl).

Mai simplu vorbind, prin acest fel de raționament se înțeleg toate. De asemenea și la plagale se întâmplă același lucru, dar răsturnat. De exemplu, cauți pe al doilea plagal, care este medianul autentic al acestuia? Și procedez astfel: adaug la al doilea diada și devine patru; caut printre cele autentice care este al patrulea și îl găsesc pe al patrulea, deoarece metoda este prin urcare. De asemenea extrag două de la al doilea și ajung din nou la al patrulea. Caut care este al patrulea între plagale și îl găsesc pe patru plagal.

(f. 290^v) În consecință, plagalul patru este eh median printre plagale pentru ehul doi plagal (2 pl). Și astfel se întâmplă cu toate.

Dacă te întreabă cineva că, dacă urci de la al doilea încă trei (trepte ascendente) ce eh vei găsi, procedează iarăși astfel: adaugă la al doilea trei și faci cinci; scade de la cinci pe patru deoarece toate ehurile sunt patru - și cele autentice și cele plagale - și rămâne în plus monada pe care o socotim în locul ehului unu. Și spune că dacă depășesc de la al doilea trei trepte ascendente, găsesc ehul 1 autentic. Dacă din nou cobor de la al doilea trei trepte descendente, îl găsesc pe varys. Și privește, după cum am măsurat până acum, tot astfel se găsește restul ehurilor. Scazi trei de la al doilea și scazi de la primul și ajungi la varys; și acest procedeu este sigur și foarte adevărat pentru toate.

Medianul pentru unu, al treilea și varys; medianul pentru doi, al patrulea și plagal patru; median pentru trei, primul și plagal unu; median pentru patru, doi și plagal doi; median pentru unu plagal, trei și varys; median pentru doi plagal, patru și plagal patru; median pentru varys, unu și unu plagal; median pentru plagal patru, doi și doi plagal.

S-au descoperit ehurile de la cântecul sirenelor și s-au numărat până la patru și de la acestea și celelalte. (f. 291) Căci fiind patru pentru tehnica metalelor, se numesc dorios și lydios și frygios și mixolydios și în mod esențial (necesar) acestea (provin) din știința lor și o construcție (pe bază) de tuburi. Căci aurul se constituie din argilă prin intermediul focului și argintul din lemn, cuprul și molibdenul și cositorul și fierul. Și fiind turnate acestea cu ajutorul aerului, din aur provine primul (eh) și din argilă plagalul acestuia; al doilea (provine) din argint și plagalul acestuia din lemn; și de aceea au fost denumite frygios și plagalul său hypofrygios; și al treilea (provine) din cupru și plagalul acestuia din molibden și de aceea s-au numit lydios și plagalul său hypolydios; și al patrulea (provine) din cositor și plagalul său din fier și de aceea s-au numit mixolydios și plagalul său hypomixolydios. Și astfel s-au desăvârșit cele opt ehuri.

În ceea ce privește ultima secțiune inclusă doar în Ms. gr. 923 și în care la final se specifică: „toate acestea au fost compuse și trudite de către cel mai umil dintre preoți și priceput în muzică kyr Ioan iereul numit și Plousiadinos”, este posibil ca acest ultim fragment din Ms. gr. 923 să fie o creație a lui Plousiadinos și astfel să-i fi fost atribuit tratatul în totalitate. Acesta este și cazul unui manuscris aflat în Rusia⁵. În urma studiului comparativ între Ms. gr. 923 BAR și RAIC 63 a reieșit identitatea integrală a textului, cu toate

detaliile, și anume titlul ΤΟῦ ΛΟΙΪΤΑ ΤΟῦ ΪΒΑΝΝΟῦ ΠΕΡΕΪ ΠΛΟΥΣΙΑΔΙΝΟῦ ΕΡΜΗΝΕΙΑ Τῆς ΜΟΥΣΙΚῆς, ordonarea materialului cu subtitlurile ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΤΕΡΑ. ΕΤΕΡΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟῦ ΑΥΤΟῦ ΠΟΙΗΤΟῦ. ΟΙΑΝ ΡΕΣΙ Τῆς ΜΟΥΣΙΚῆς ΠΕΡΙ ΤΟΝΟῦ. ΠΕΡΙ ΠΝΕῤΑΜΑΤΥΝ. ΠΕΡΙ ΚΕΝΤῆΜΑΤΟς. ΕΡΜΗΝΕΙΑ Τῆς ΠΑΡΑΛΛΑῆς ΤΟῦ ΚΟΚΚΟῦΖΕΛΟῦ. ΤΟῦ ΤΡΟΛΟῦ ΑΡΕῆς Τῆς

⁵ E. V. Gertsman, *Petersburg Theoreticon*, Odessa, 1994, Part II, From the Collection of the Russian Archaeological Institute in Constantinople (RAIC 63).

ᾠΠΛΟΨΥΝΗ Α.Ι. ΨΕΤΕΡΑ ΠΑΡΑΛΛΑΓῆΣ ἨΨΤΙΣ ΛΕΨΕΤΑΙ
ΕΨΡΜῆΝΕΙΑ ΤῆΣ ΤΕΨΕΝῆΣ) și formula de încheiere în care se declară ca autor

Plousiadinus. De altfel, exemplarul RAIC 63 este în totalitate un manuscris similar celui din BAR întrucât prezintă aceeași structură, cuprinzând cele două tratate semnate de Kyrillos Marmarinos, tratatul despre ftoarele al lui Manouil Hrysafes și lista autorilor de muzică bizantină⁶. Așadar considerăm că tratatul Pseudo-Damaskenos a circulat în două variante: cea din edițiile publicate, comună cu Ms. gr. 147 BAR București și cealaltă, cu lacuna inițială și atribuită lui Plousiadinus, variantă comună manuscriselor Ms. gr. 923 și RAIC 63. În concluzie, cele două volume păstrate în România se includ în lista celor care cuprind tratatul Pseudo-Damaskenos și reprezintă un material de referință pentru o viitoare ediție critică extinsă.

⁶ Titus Moiescu, *A Catalog of those Engaged in the Art of Byzantine Music along Time (MS 923/BAR)*, în: RRHA, Série TMC, t. XXII, 1985, p. 67–75.

Ἡ δὲ φωνογραφία τῶν ἰσχυρῶν.

I
 ἄτι ἔστι φωνήεν, ὅτι κυρίως ἦχοι ἄσι δ', οἵτινες ἔχου-
II
 σι καὶ δ' ἡχοί. ἦχου ὁ μὲν α', ἰσχυρῶν α'.
 ὁ β' ἰσχυρῶν πᾶσι β'. ὁ γ' ἰσχυρῶν βραχί. καὶ ὁ δ' ἰσχυρῶν
 πᾶσι δ'. εἰσὸς δὲ ἰσχυρῶν ἔχου μέσους ἦχους δύο,
 κῆρον εἴνα, καὶ ἡχίον εἴτερον. ἰσχυρῶν δὲ ἡχοί
 μέσους διακεκομημένους γόγγυ οὕτως. ἡ μὲν εἰν ἰσχυρῶν
 κυρίως ἦχοις βραχί ἰσχυρῶν μέσους κῆρον ἦχον, ἀνά-
 βραχί δύο φωνάς, καὶ ἰσχυρῶν αὐτόν. ἡ δὲ ἡχίον
 μέσους κυρίως ἦχοις ἰσχυρῶν, καὶ βραχί δύο, καὶ ἰσχυρῶν
 ὁμοίως αὐτόν. ἔστι δὲ ἰσχυρῶν ἀντι μὲν δ' α' ἦχοι ἡ
 φωνάς, ἀντι δ' β' ἡ δυνάμεις, ἀντι δὲ γ' ἡ βραχί,
 καὶ ἀντι δ' δ' ἡ βραχί. καὶ δὲ ἡ βραχί εἰν ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν εἰν εἰν ἰσχυρῶν ὁμοίως μέσους; ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν δυνάμεις ἡ φωνάδι, καὶ ἰσχυρῶν βραχί, βραχί ἄρα
 ἦχοι εἰν ὁμοίως μέσους; ἰσχυρῶν ὁμοίως καὶ εἰν ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν, ἰσχυρῶν εἰν ὁμοίως μέσους; καὶ βραχί ἰσχυρῶν
 αἰ ἀντιῶν φωνάδι βραχί ἰσχυρῶν, καὶ αἰ βραχί ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν ὁμοίως, καὶ ἀπὸ ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν μὲν βραχί ἀντιῶν φωνάδι βραχί ἰσχυρῶν τοῖς
 κυρίως βραχί, ἰσχυρῶν δὲ βραχί, ὁμοίως ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν δ'. ἰσχυρῶν οὖν ἀπὸ ἰσχυρῶν δυνάμεις,
καὶ γ' δ'

Fig. 1 – BAR gr. 147, f. 289^v.

ἢ ἂν δύνῃ, δύνῃσιν τοῦτ' ἄρα. Ἰσάρας, ἢ γί-
 νοῦται ὁμοῦ ἑνὸς. εἰ δὲ οὕτως ἔχῃ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς
 δυάδα, ἡ εξαριθμοῦνται βῆσ, ἢ ἔτι μέσος πρῶτος
 ἐν τοῖς ἡγεσίαις ὁ φίλος τοῦ ἡγεσίαι, φίλος δὲ ἐν τοῖς
 ἡγεσίαις ἰσ' πρῶτος. ὁμοίως ἢ τοῦ αὐτοῦ ἢ ἡδ' ἰσ' φίλος,
 ἑῶς ἔστιν ὁ τοῦτ' μέσος ἐν τοῖς κωρίαις, ἵνα δὲ
 ἡγεσίαις ἑῶς ἡγεσίαις τοῦτ', ἢ ἡγεσίαις ὡς ἀνω-
 τέρῳ δεδῆκται τοῦ φίλου δυάδα, ἢ τοῦ αὐτοῦ πάντα
 ἐκβάλλω ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τοῦ δ', ἑῶς ἡγεσίαις τοῦ δ',
 ἢ ἐναριθμοῦνται μονάς, ἢ ἰσ' ἑῶς ἀνὴρ ἰσ' α' ἢ ἡδ',
 ὁ α' ἄρα ἡγεσίαις ἔστι μέσος ἰσ' γ' ἐν τοῖς κωρίαις. ἐν
 δὲ τοῖς ἡγεσίαις ὁμοίως ἀφαιρῶ ἀπὸ τοῦ δυάδος, ἢ
 μὲν μονάς, ἢ τοῦ ἑῶς ἔστι α' ἐν τοῖς ἡγεσίαις,
 ἢ ὁμοίως τοῦ ἡγεσίαι α'. ἢ ἀπὸ τοῦ ἑῶς δὲ τοῦ
 τοῦ δ' ἡγεσίαις ἡ εξαριθμοῦνται ἑῶς. ὡσαύτως ἢ
 ἐν τοῖς ἡγεσίαις ἰσ' αὐτὸ συμβαίνει, πρὶν ἀνιστρέφω.
 ἔστι δὲ ἡγεσίαις ἡ εξαριθμοῦνται, ἢ τοῦ αὐτοῦ ἡγεσίαις,
 ἑῶς ἔστιν ὁ τοῦτ' μέσος ἐν τοῖς κωρίαις, ἢ τοῦ αὐτοῦ
 ἡγεσίαις τοῦ β' δυάδα, ἢ γίνοῦται δ'. ἢ τοῦ αὐτοῦ
 τοῖς κωρίαις ἡγεσίαις ὁ δ', ἢ ὁμοίως τοῦ δ', ἑῶς δὲ
 πρὸς ἀνάστασιν ἔστι ὁ λόγος. ἀφαιρῶ ὁμοίως β'
 ἀπὸ τοῦ β', ἢ ἡγεσίαις αὐτοῦ ἡγεσίαις τοῦ δ'. ἢ τοῦ αὐτοῦ ἡγεσίαις δ'

Fig. 2 – BAR gr. 147, f. 290.

085

ἐν τοῖς ἑξαγράτοις, ἢ ὁρίσκει τὸν ἰσὶν ἡμῶν. ὁ ἡμῶν δὲ
 ἦχος μέσος ἀρα ἐν τοῖς ἑξαγράτοις ἴσῳ ἡμῶν, ἢ ἔως
 ἐν ἅπασιν γίνεσθαι. Ἐάν δὲ ἐρῆ σοί τις, ὅτι ἐὰν
 ἀνέλθῃς ἀπὸ τοῦ β' φωνῆς ἀνίστασαι ἄρῳ, τίνα
 ἦχον ὁρίσκει; σοί ποτε πάλιν ἔρω, σωλίδῳ ἴσῳ
 γ', ἢ σοί γ' ε', ἀφ' αὐτοῦ ἐν τῷ ε' τὸν δ', ἔσονται
 σοῦδες ἢ ἦχοι λέωνες ἄρα, ἢ οἱ κῆρυκες, ἢ οἱ
 κηρύκοι, ἢ ἑοριτιδὸς μονῆς, ἢ δὲ χορὸν ἀνὴρ
 ἰσὶν ἡμῶν. ἢ γὰρ ὅτι ἐὰν ἐλθῇς ἀπὸ τοῦ β'
 φωνῆς ἀνίστασαι ἄρῳ, ὁρίσκει κῆρυκα ἦχον πρῶτον.
 ἢ δὲ τὸ ἀνάπαυιν ἐλθῇς ἀπὸ τοῦ β' φωνῆς ἄρῳ
 κηρύκος, ὁρίσκει τὸν κηρύκον. καὶ ὅρα ὅπως
 ἐξόπιαται μετὰ τὸν ἦχον, ἔως ὁρίσκειται. ἔσονται γ'
 ἀπὸ τοῦ β', ἢ ἀφ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ α', ἢ κηρύκος ἄρῳ
 κηρύκον, ἢ ἰσὶν ἐφ' ἅπασιν ἀναδέξασθαι, ἢ β' ἔσονται.

μέσος α', γ', ἢ βαρὺς. μέσος β', δ', ἢ π' ἄρῳ.
 μέσος γ', α', ἢ π' ἄρῳ. μέσος δ', β', ἢ π' ἄρῳ.
 μέσος π' α', γ', ἢ βαρὺς. μέσος π' β', δ', ἢ π' ἄρῳ.
 μέσος βαρὺς, α', ἢ π' ἄρῳ. μέσος π' δ', β', ἢ π' ἄρῳ.

Ἐπιδέξασθαι οἱ ἦχοι ἐκ τῶν σφηνίων μετὰ τὸν ἦχον, ἢ ἡριθ-
 μήθησαν ἔως τοῦ δ', ἢ ἐκ τούτων οἱ ἑτέροι.
 λέωνες γὰρ ὄντας τὴν τέρψιν μεταξὺ,

Fig. 3 – BAR gr. 147, f. 290^v.

ὅ, δε δῦριος , ἢ γύδιος , ἢ φήγιος , ἢ μισχογύδιος ,
 ἔσπονομάζονται διὰ ἀνομιᾶν αὐτῶν ἐκ τῆς αὐτῶν
 αὐδῆς . ἢ μισα καλοσκοτάσαντες σωρίνας , ὁ μὲν
 χρυσοῦ ἐκ πηλῆ διὰ τὸ συρὸς σωρίσασαι , ἢ
 ὁ μὲν ἀργυροῦ ἐκ τὸ ζήγ , ὁ δὲ χαλκοῦ , ἢ μισ-
 γύδιον , ἢ ὁ ἔλερος κασιτέριον , ἢ σιδηροῦ , ἢ
 σήσαντες αὐτὰ ἢ τὸ ἀνάμει , ἢ ζήγδιον ἐκ τὸ χρυσοῦ
 ὁ αῖ , ἢ ἐκ τὸ σήγ ὁ πηγιος αὐτῶ , διὰ τοῦτο
 δῦριος ὠνομάσθη , ἢ ἔσοδῦριος ὁ αὐτῶ πηγιος .
 ὁ δὲ δῦριος ἐκ τοῦ ἀργυροῦ , ἢ ὁ δῦριος πηγιος ἐκ τὸ
 ζήγ , ἢ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη φήγιος , ἢ ὁ αὐτῶ
 πηγιος ἔσοφήγιος . ἢ ὁ βίλιος ἐκ τοῦ χαλκοῦ ,
 ἢ ὁ πηγιος αὐτῶ ἐκ τὸ μισχογύδιος . ἢ διὰ τοῦτο
 ὠνομάσθη γύδιος , ἢ ὁ αὐτῶ πηγιος ἔσογύδιος .
 ἢ ὁ βίλιος ἐκ τὸ κασιτέρη , ἢ ὁ πηγιος αὐτοῦ
 ἐκ τὸ σιδήρη . ἢ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη μισχογύδιος ,
 ἢ ὁ αὐτῶ πηγιος ἔσομισχογύδιος . καὶ οὕτως
 ἔτελέσθησαν οἱ ὀνόμα ἤτοι .

Fig. 4 – BAR gr. 147, f. 291.